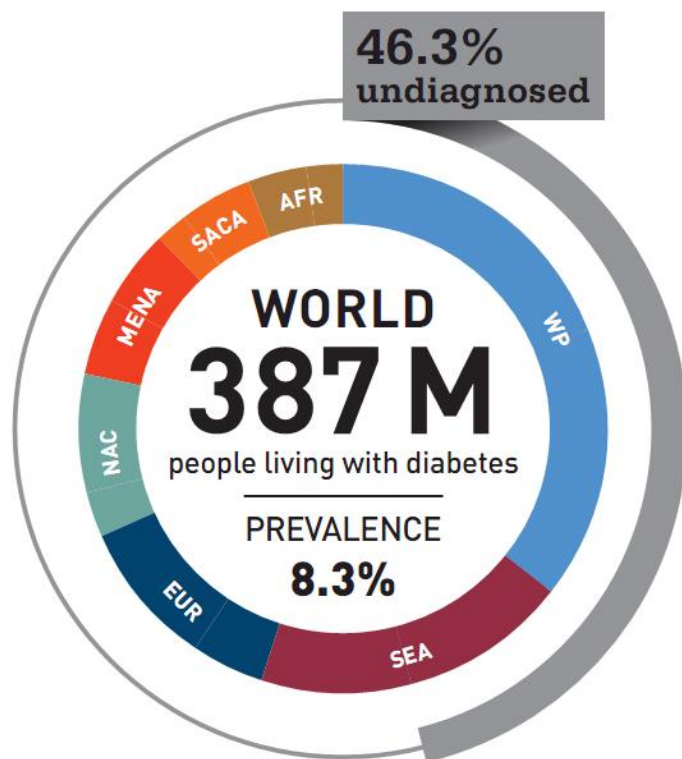

Diabetesepidemia – aikamme tsunami

Markku Laakso, akatemiaprofessori
Itä-Suomen yliopisto ja Kuopion yliopistollinen sairaala

Diabetes on valtava terveysongelma maailmassa

2014

2035

**+205
MILLION**

Ennen tsunamia

Aretaus (100-luvulla): Ensimmäinen kuvaus diabeteksestä

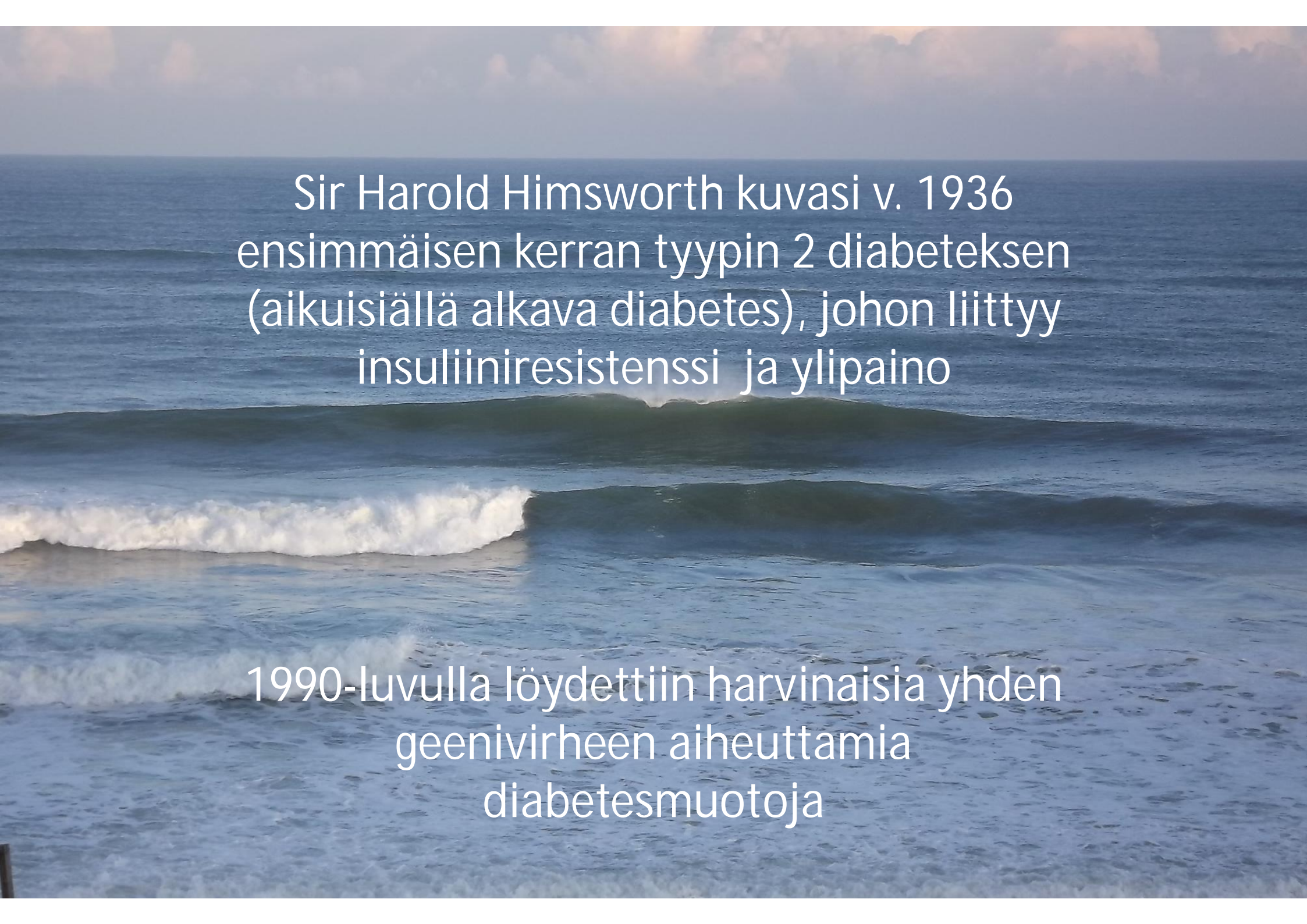
'Diabetes ei ole kovin yleinen sairaus ... 'raajat sulavat' virtsaksi. Sairaus on krooninen; potilaat eivät elä pitkään, kun diagnoosi on tehty; kuolemaa ei voida välttää. Elämä on vaikeaa ja kivuliasta; jano on sammumaton...'

Tyypin 1 diabetes

Lähes 2000 vuotta kului ennen kuin insuliinihoito
mullisti tyypin 1 diabeteksen hoidon v. 1923

Banting ja Best: Nobelin palkinto insuliinihoidon keksimisestä v. 1923

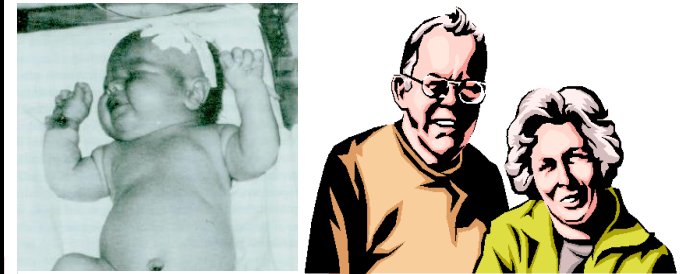
Sir Harold Himsworth kuvasi v. 1936 ensimmäisen kerran tyypin 2 diabeteksen (aikuisiällä alkava diabetes), johon liittyy insuliiniresistenssi ja ylipaino

1990-luvulla löydettiin harvinaisia yhden geenivirheen aiheuttamia diabetesmuotoja

Elimistön 'glukoositermostaatti' pyrkii palauttamaan glukoosin normaalialueelle

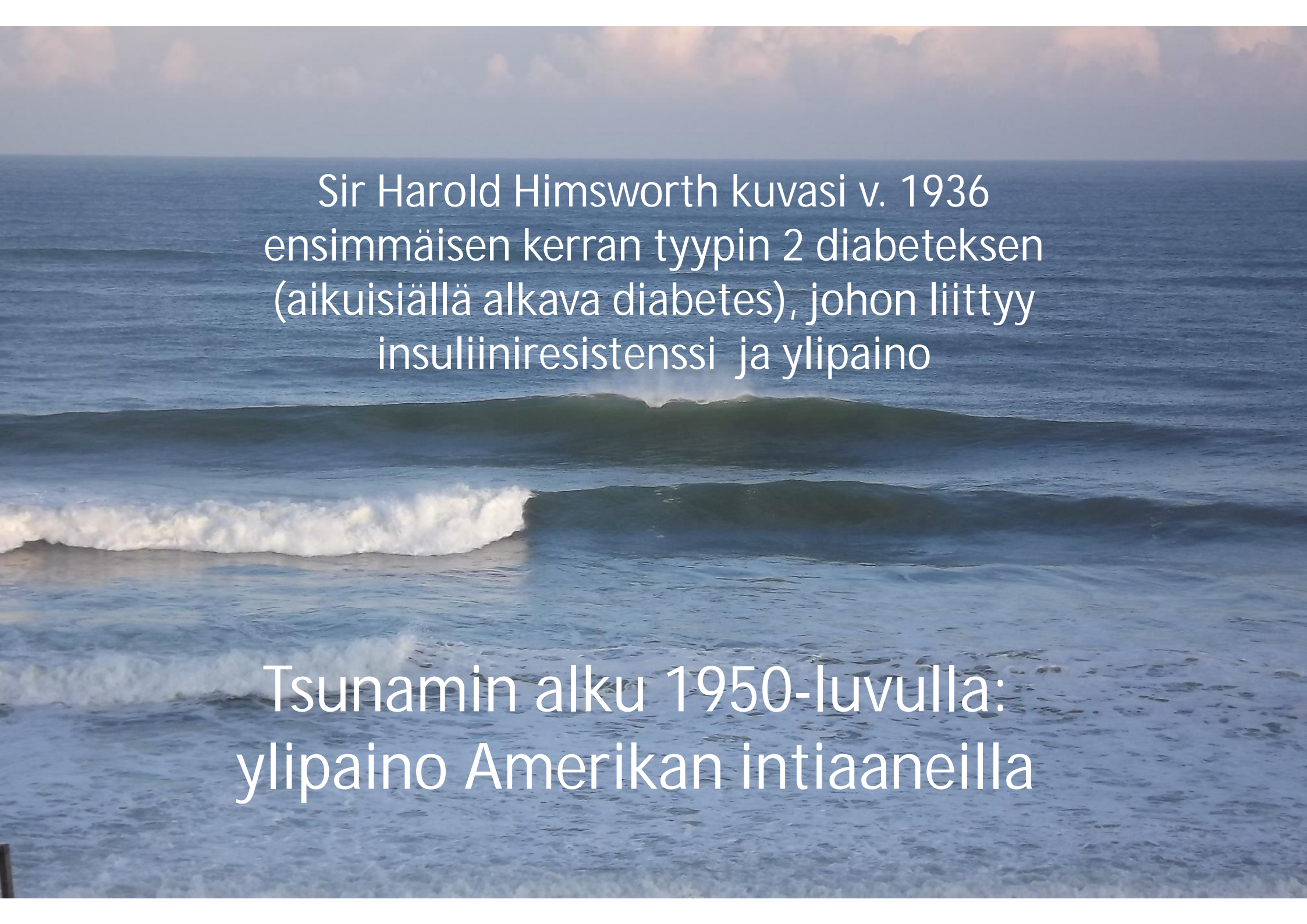

Vastasyntyneen
hyperinsulinemia

Monta perinnöllistä
diabetesmuotoa

- vastasyntyneen diabetes
- MODY
- tyypin 1 diabetes
- tyypin 2 diabetes

Sir Harold Himsworth kuvasi v. 1936 ensimmäisen kerran tyypin 2 diabeteksen (aikuisiällä alkava diabetes), johon liittyy insuliiniresistenssi ja ylipaino

Tsunamin alku 1950-luvulla:
ylipaino Amerikan intiaaneilla

Ylipaino ja tyypin 2 diabeteksen lisääntyminen: Arizonan Pima-intiaanit

Pima-intiaanit v. 1890

..... ja tänään

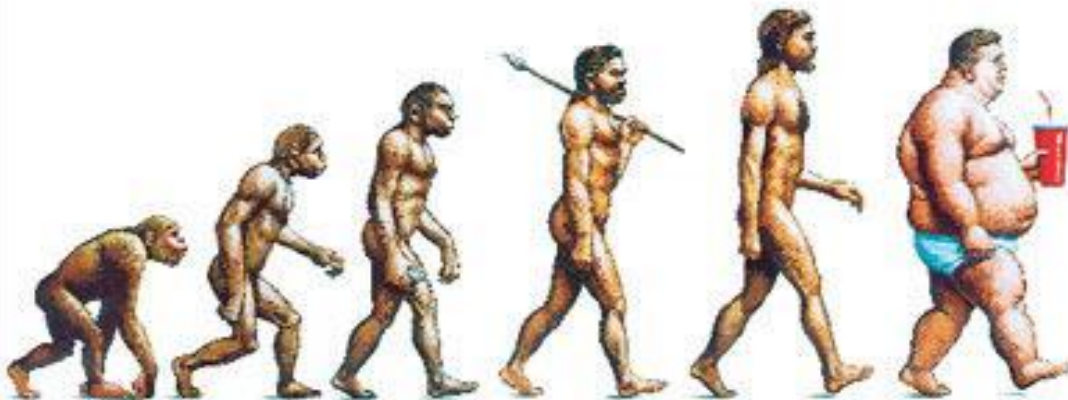
The Economist

DECEMBER 13TH-19TH 2003 www.economist.com

Gore anoints Dean
PAGES 12 AND 33
America's Taiwan test
PAGES 12 AND 29
The future of flight
PAGES 79-81
A SURVEY OF FOOD
AFTER PAGE 52

The shape of things to come

Globaali 'ylipainoepidemia' alkoi 1960-luvulla

Homo sapiens

Argentina	\$4.50	Canada	\$5.00	Denmark	DKK 12.00	Spain	€4.50
France	€4.50	China	¥12.00	Germany	DM 12.00	Sweden	SEK 45.00
India	₹150.00	Japan	¥120.00	Italy	€4.50	USA	\$4.50
South Africa	R15.00	UK	£3.50	South Korea	₩12,000	Other	See website

Tyypin 2 diabetes n. 85-90% kaikista diabeetikoista

Homo stupidus

Felis stupidus

Ruokavalio Itä-Afrikassa n. 80 000 v sitten

Kalorimäärä n. 3000 kcal/vrk

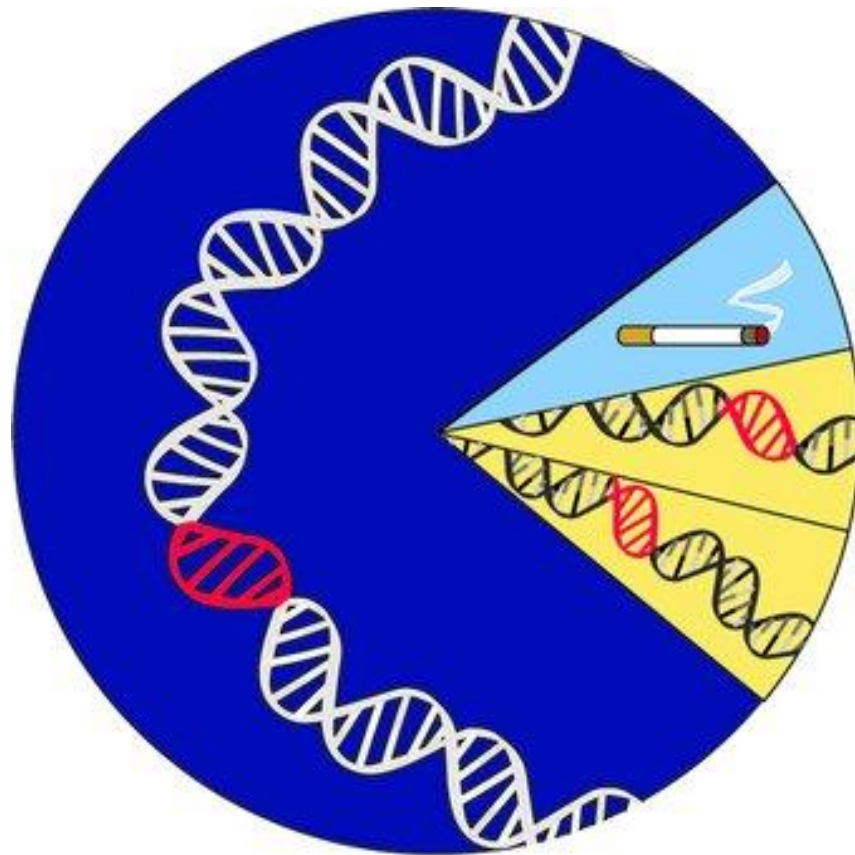
Proteiini	25-30%	liha (eläimet, kala)
Hiilihydraatit	30-35%	hedelmät, kasvikset
Rasva	40-45%	lihasta pääosin (monityydyttymättömiä rasvahappoja)
Alkoholi	0 %	
Maito	0%	(laktoosi-intoleranssi kaikilla)

(Maatalous alkoi n. 10 000 v sitten)

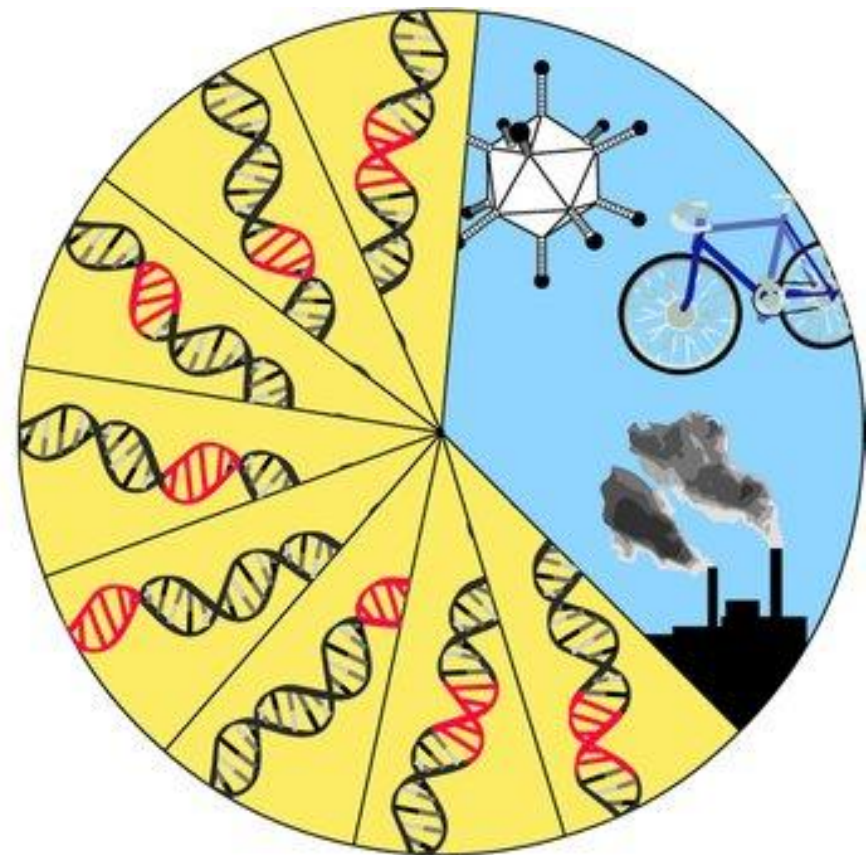

Geenit ja ympäristön/elintapojen interaktio eri diabetesmuodoissa

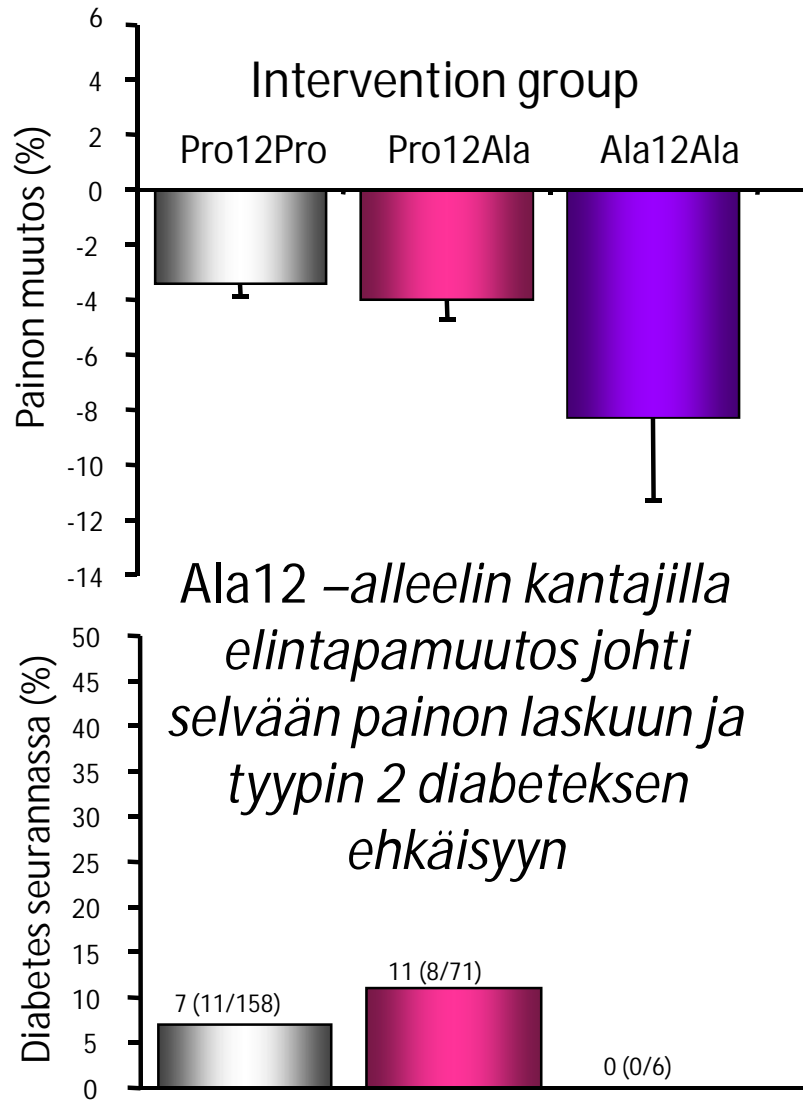
Monogeeninen diabetes

Tyypin 2 diabetes

PPARG-geeni säätelee vastetta elämäntapamuutoksille suomalaisessa diabeteksen ehkäisy tutkimuksessa

Lindi V, et al. *Diabetes*. 2002;51:2581-6

Ala12Ala-hiiri

Sami Heikkinen

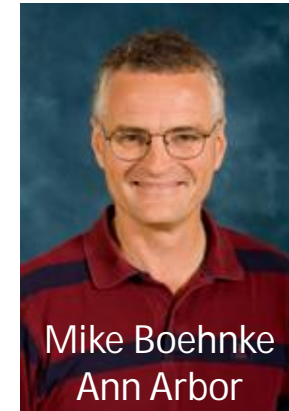

Hiiret, joilla Ala12Ala ja runsarasvainen dieetti, lihoivat ja tulivat insuliiniresistensseiksi

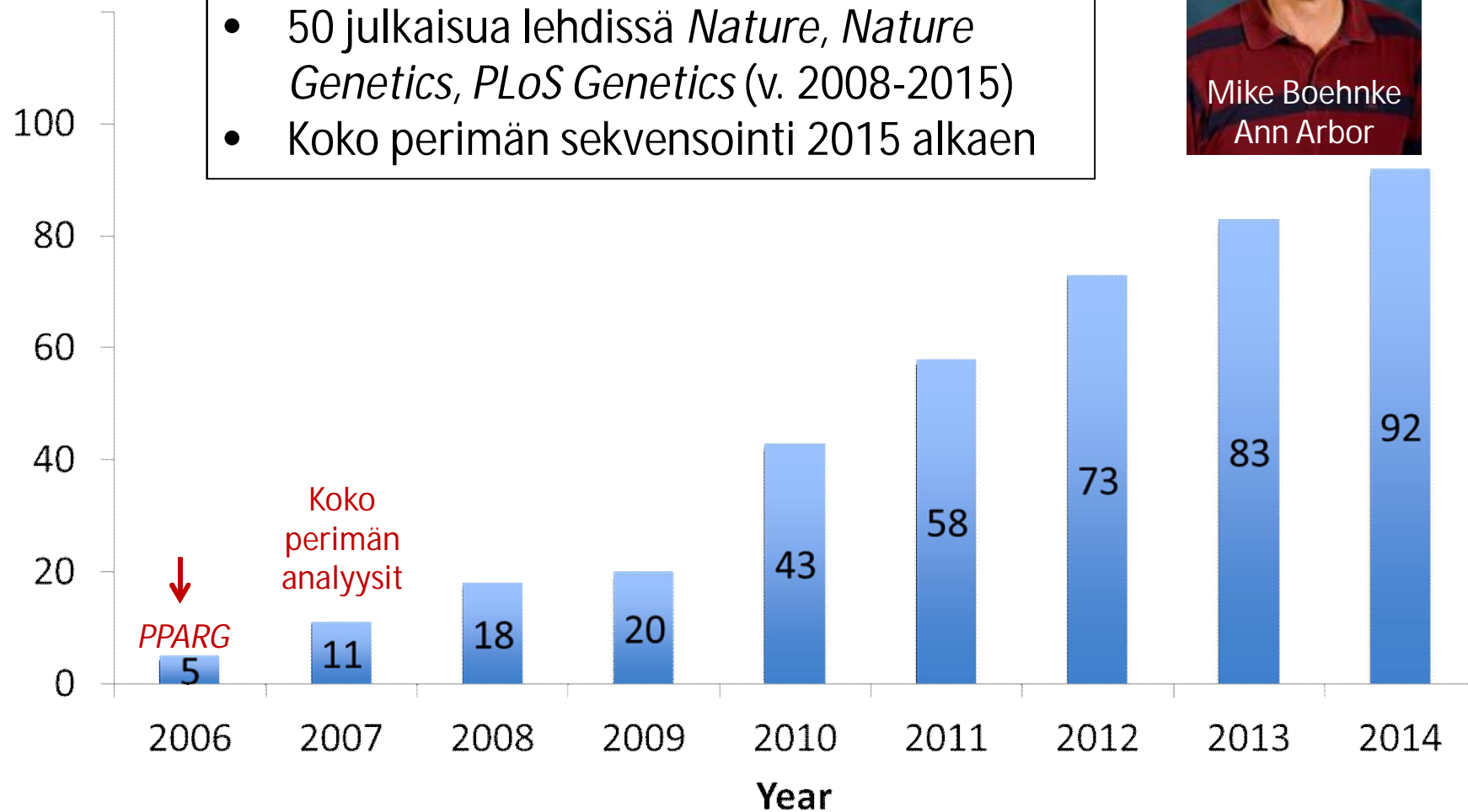
Heikkinen S, et al. *Cell Metab*. 2009;9:88-98

92 geeniä lisäävät tyypin 2 diabeteksen riskiä

- Suurin osa tyypin 2 diabeteksen riskigeeneistä säätelee *insuliinin eritystä* ja vain harva insuliiniherkkyyttä
- 50 julkaisua lehdissä *Nature*, *Nature Genetics*, *PLoS Genetics* (v. 2008-2015)
- Koko perimän sekvensointi 2015 alkaen

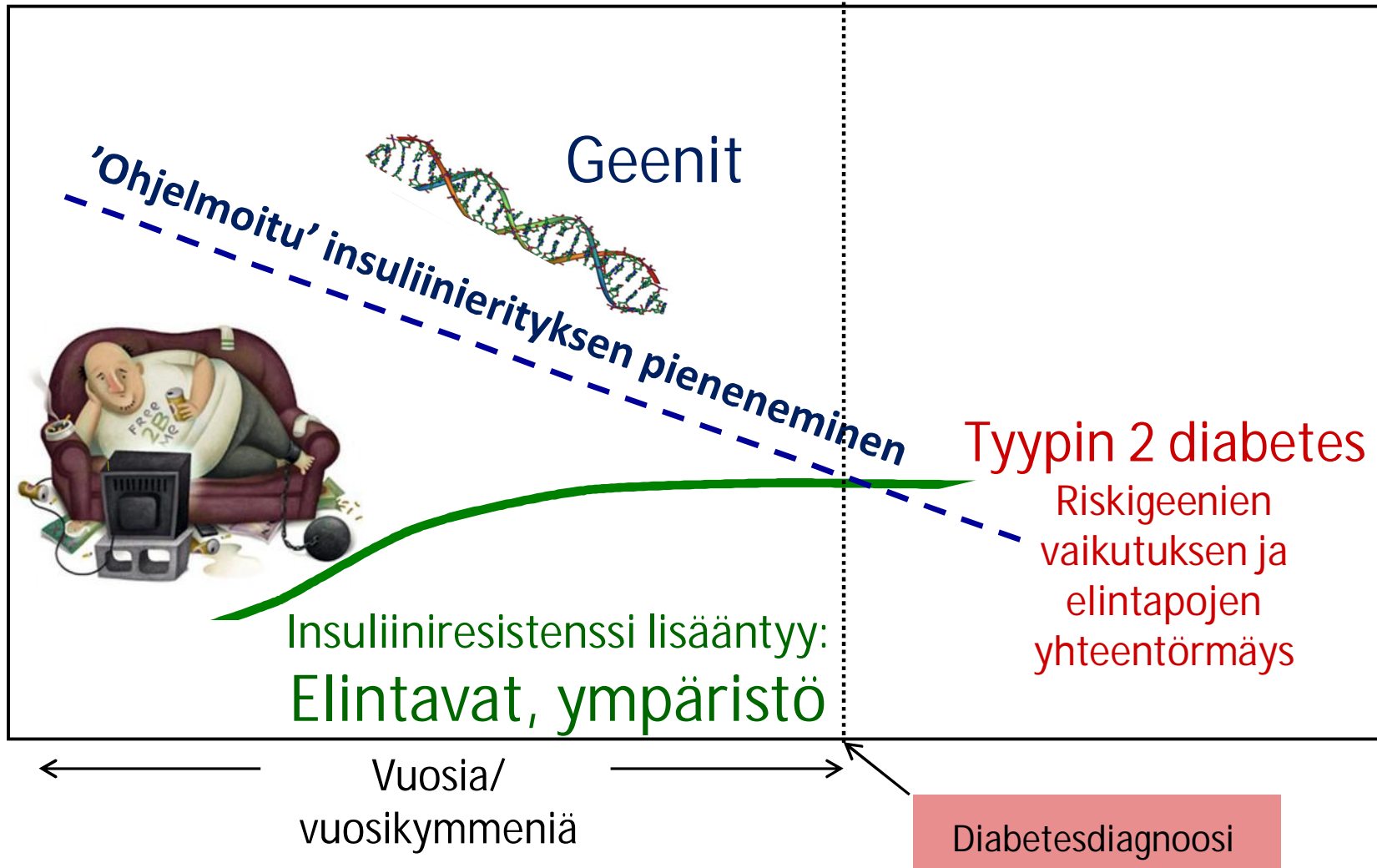

Tyypin 2 diabeteksen riskigeenien lukumäärä

Mistä tyypin 2 diabeteksen räjähdysmäinen yleistyminen johtuu?

Lievä häiriö glukoosiaineenvaihdunnassa

Tyypin 2 diabetes: 'tsunamin' toinen aalto

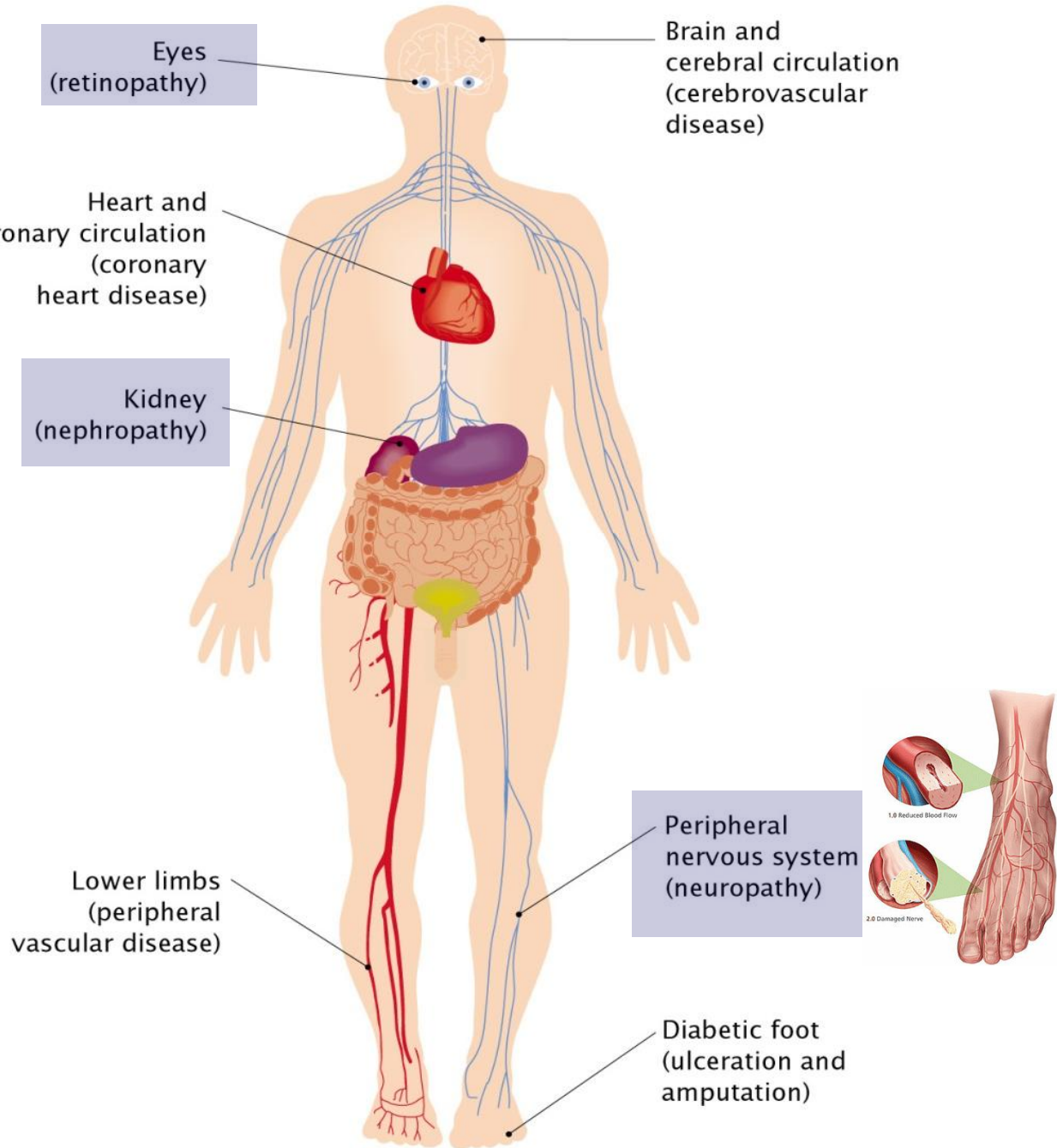
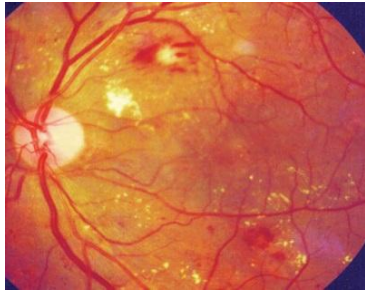
Tyypin 2 diabeteksen pitkäaikaiskomplikaatiot

Tyypin 2 diabetes

Diabeteksen pitkäaikaiskomplikaatiot

Eyes (retinopathy)

Brain and cerebral circulation (cerebrovascular disease)

Heart and coronary circulation (coronary heart disease)

Kidney (nephropathy)

Lower limbs (peripheral vascular disease)

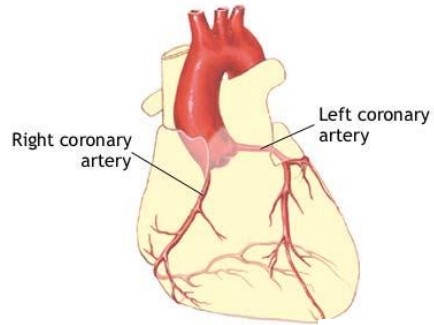
Peripheral nervous system (neuropathy)

Diabetic foot (ulceration and amputation)

1.0 Reduced Blood Flow

2.0 Damaged Nerve

Diabeteksen pitkäaikaiskomplikaatiot

> 70% diabeetikoista kuolee sydän- ja verisuonitauteihin

Eyes
(retinopathy)

Heart and
coronary circulation
(coronary
heart disease)

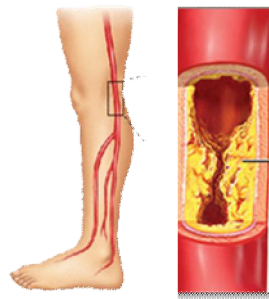
Kidney
(nephropathy)

Lower limbs
(peripheral
vascular disease)

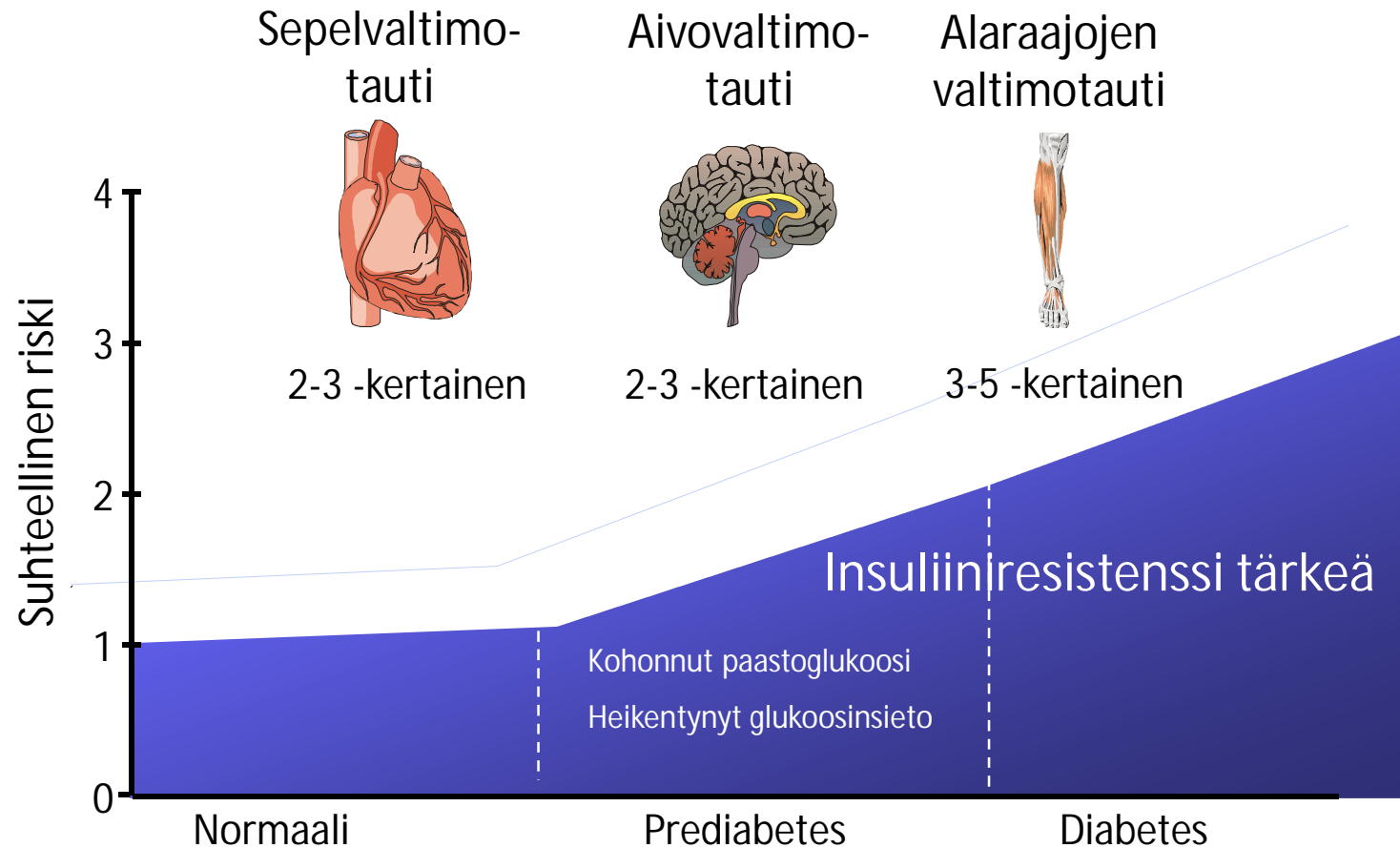
Brain and
cerebral circulation
(cerebrovascular
disease)

Peripheral
nervous system
(neuropathy)

Diabetic foot
(ulceration and
amputation)

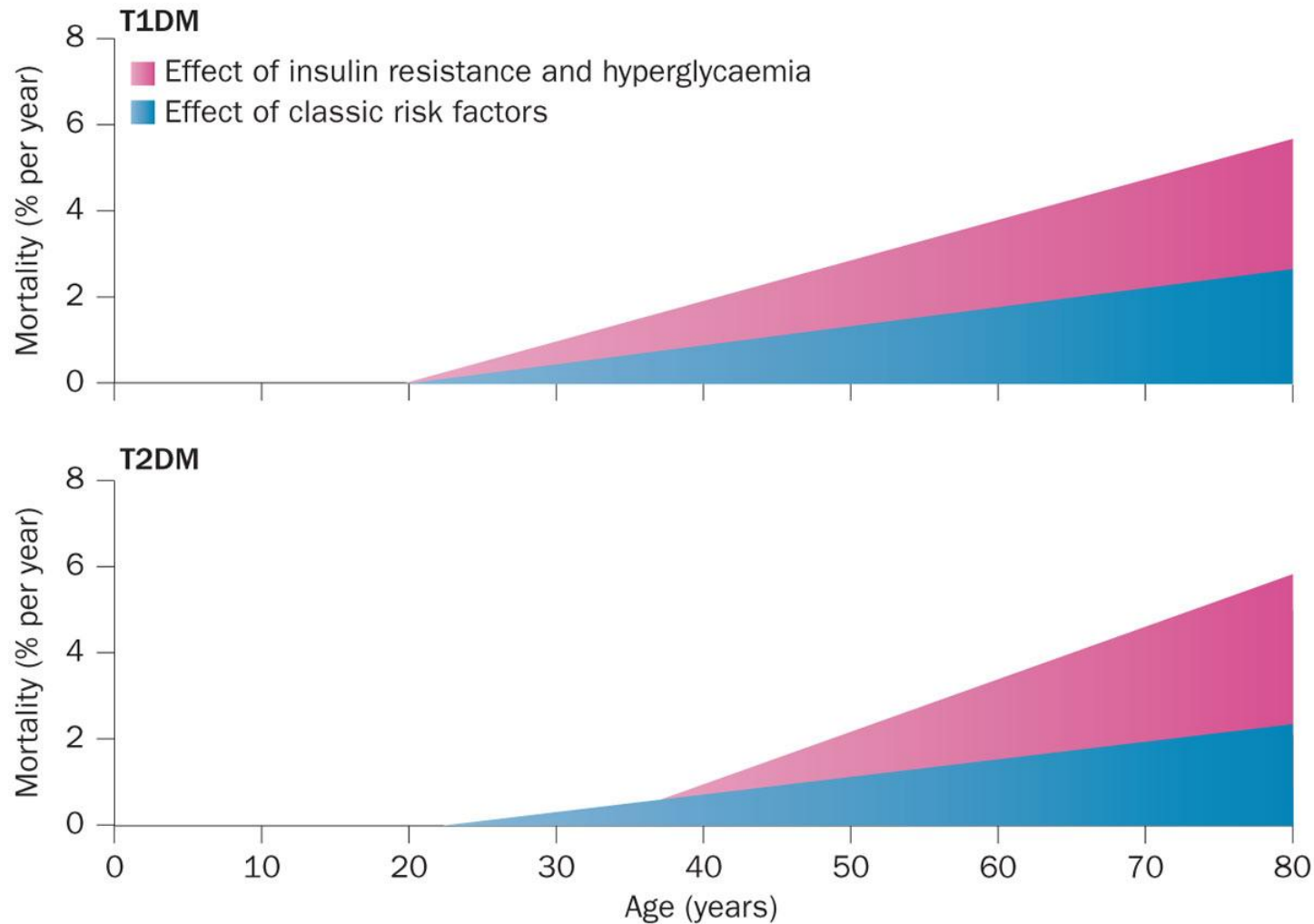
Sydän- ja verisuonisairauksien riski tyypin 2 diabeetikoilla

Haffner SM, Lehto S, Rönnemaa T, Pyörälä K, Laakso M. *N Engl J Med.* 1998;339:229-34

Valtion sokeritautitoimikunta v. 1976:
'Aikuistyyppin diabetes on lievä sairaus, jota ei juuri tarvitse hoitaa'

Insuliiniresistenssi tärkeä mekanismi sydänsairauksien riskin kannalta diabeteksessä

Laakso, M, Kuusisto, J. *Nature Rev. Endocrinol.* 2014;10:293-302;
Laakso M, et al. *Arterioscler Thromb.* 1991;11:1068-76.

Tsunami iskee

Sydänsairaudet

Tyypin 2 diabetes

Ylipaino

Tutkimusryhmä

Yhteistyökumppanit

FUSION Study Group

Francis Collins
NIH

Mike Boehnke
Ann Arbor

Karen Mohlke
Chapel Hill

Richard N. Bergman
Los Angeles

A. Jake Lusis
Los Angeles

Frances M. Ashcroft
Oxford

Johan Auwerx
Lausanne

Matti Uusitupa
Kuopio

Pirjo Nuutila
Turku

Ulf Smith
Gothenburg

UCLA

Tutkimuksen rahoittajat

SIGRID JUSELIUS
STIFTELSE | SÄÄTIÖ | FOUNDATION

Sydäntutkimussäätiö
Stiftelsen för hjärtforskning
Finnish Foundation for Cardiovascular Research

DIABETESTUTKIMUSSÄÄTIÖ
STIFTELSEN FÖR DIABETESFORSKNING